

Fig. 1. De waterplas op de Eerste Plak nabij Lies, september 2016. Foto Henk Mienis.

Henk K. Mienis

A first report concerning the presence of freshwater molluscs and hygrophilous terrestrial gastropods in the wetland 'Eerste Plak' near Lies, Terschelling

Summary. Thus far only 12 different species of molluscs have been encountered in the wetland 'Eerste Plak' near Lies on the Wadden Sea island Terschelling, the Netherlands: nine freshwater molluscs and three hygrophilous terrestrial gastropods. Only *Radix balthica* and *Planorbis planorbis* were present each year. *Anisus leucostoma* and *Pisidium obtusale* are both also encountered on Terschelling in aquatic biotopes which are from time to time drying out.

Het Eerste Plak

Het Eerste Plak, ook wel Liesingerplak of Lietserplak genaamd, is een drassige vlakte ten noorden van de werkschuur van Staatsbosbeheer (SBB) in Lies op Terschelling. De grootte van het ondergelopen deel van dit 'wetland' wordt voornamelijk bepaald door lokale regenval. In september 2016 stond de hele vlakte bijna droog, op een kleine plas met een doorsnee van ongeveer 6 m na (fig. 1) en een nog veel kleinere plas van 1 x 0,5 m. Juist in het kleine plasje zwommen nog een paar stekelbaarsjes rond, die ik overgebracht heb naar de grotere plas. Dat was maar goed ook, want 4 dagen later stond het kleine plasje helemaal droog. Daartegenover stond er in 2017 heel veel water (fig. 2), hetgeen de bemonstering niet eenvoudig maakte.

Door middel van enkele kunstmatige laagtes wordt het water vanuit het westen, noorden en oosten naar een centraal lager gedeelte in het Eerste Plak afgevoerd. Daarvandaan wordt het overtollige water door middel van een greppel afgevoerd naar

het zuiden (fig. 2-4). Deze greppel loopt gedeeltelijk langs het fietspad en de SBB-werkschuur. 's Winters wordt de afvoer van water waarschijnlijk gereduceerd want gedurende vorstperiodes wordt het Eerste Plak door de lokale bevolking als ijsbaan gebruikt.

De mollusken

Hoeveel keer sinds 1961 ben ik langs het Eerste Plak gereden met het plan om het gebied eens te onderzoeken op de aanwezigheid van zoetwatermollusken en hygrofiele landslakken? Tot nog toe heb ik deze gedachte pas vier keer gedurende een vrij korte periode in september verwerkelijk, namelijk in de jaren 2012 (16de), 2015 (28ste), 2016 (22ste and 25ste) en 2017 (19de en 24ste).

In die vier jaren heb ik het aanwezige, ondiepe water kort op de aanwezigheid van slakken en mosseltjes onderzocht. Daarbij werd gebruik gemaakt van een keukenzeef die aan een oude

Fig. 2. De waterplas op de Eerste Plak nabij Lies, september 2017. Foto Henk Mienis.

bezemsteel was bevestigd. Daarnaast heb ik in 2016 op enkele plaatsen wat stukken karton onder water en half op de oevers aangebracht en deze gedurende enkele dagen op de aanwezigheid van slakken onderzocht. Het resultaat van deze bemonsteringen is weergegeven in tabel 1.

In de jaren 2012 en 2015 werden zes dezelfde soorten aangetroffen, terwijl er in de daarop volgende jaren (2016 en 2017) steeds een andere combinatie van soorten werd waargenomen. De Ovale poelslak *Radix balthica* en de Gewone schijfhoren *Planorbis planorbis* waren de enige soorten die elk jaar aanwezig waren.

De afvoergreppel naar het zuiden speelt volgens mij een belangrijke rol in de aanwezigheid van zoetwatermollusken in het Eerste Plak. Gedurende hete, droge zomers kan het Plak helemaal droog komen te liggen, hetgeen niet bepaald gunstig is voor de aanwezige zoetwatermollusken. In de greppel blijft echter meestal hier en daar een laagje water staan waarin vooral de slakken kunnen overleven. Van daaruit kunnen ze later weer 'uitwaaiëren' over het ondergelopen deel van het Eerste Plak.

De Geronde schijfhoren *Anisus leucostoma* en de Stompe erwtenmossel *Pisidium obtusale* zijn op Terschelling indicatief voor een biotoop dat zo nu en dan droog komt te staan. Vroeger kon men deze soorten op Terschelling algemeen aantreffen in de talrijke greppels die de weilanden in smalle langgerekte percelen verdeelden. Deze greppels zijn door de diverse herindelungen van de polder nu bijna overal verdwenen.

Geraadpleegde bronnen

- JANSEN, E.A., 2015. Veldgids slakken en mossels – land en zoetwater. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- VECCHIONI, L., F. MARRONE, M. ARCULEO & V. ARIZZA, 2017. Are there autochthonous *Ferrissia* (Mollusca: Planorbidae) in the Palaearctic? Molecular evidence of a widespread North American invasion of the Old World. – European Zoological Journal 84(1): 411-419.
- WALTHER, A.C., T. LEE, J.B. BURCH & D.Ó. FOIGHIL, 2006. Confirmation that the North American Ancyloid *Ferrissia fragilis* (Tryon, 1863) is a cryptic invader of European and East Asian freshwater ecosystems. – Journal of Molluscan Studies 72(3): 318-321.

Adres van de auteur
mienis@netzer.org.il

Fig. 3. Afvoergreppel van de Eerste Plak, september 2016. Foto Henk Mienis.

Fig. 4. Afvoergreppel van de Eerste Plak, september 2017. Foto Henk Mienis.

Tabel 1. Zoetwatermollusken en hygrofiele landslakken aangetroffen in het Eerste Plak bij Lies, Terschelling.

Nederlandse naam	Wetenschappelijk naam	2012	2015	2016	2017
Leverbotslak	<i>Galba truncatula</i>	-	-	+	-
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i>	+	+	+	+
Geronde schijfhoren	<i>Anisus leucostoma</i>	-	-	-	+
Draaikolk-schijfhoren	<i>Anisus vortex</i>	+	+	-	-
Smurfslak	<i>Ferrissia californica</i> *	+	+	-	-
Gewone schijfhoren	<i>Planorbis planorbis</i>	+	+	+	+
Moeras-hoornschaal	<i>Musculium lacustre</i>	+	+	+	-
Hoekige erwtenmossel	<i>Pisidium milium</i>	+	+	+	-
Stompe erwtenmossel	<i>Pisidium obtusale</i>	-	-	-	+
Donkere glimslak	<i>Zonitoides nitidus</i>	-	-	+	+
Kleine akkerslak	<i>Deroceras laeve</i>	-	-	+	+
Gevlekte akkerslak	<i>Deroceras reticulatum</i>	-	-	+	-
Totaal 12		6	6	8	6

*Tot voor kort heb ik de naam *Ferrissia clessiniana* (Jickeli, 1882) gehandhaafd voor deze slak, een soort uit Noordoost-Afrika, en niet *Ferrissia fragilis* (Tryon, 1863) gebruikt, een Amerikaanse soort, zoals Jansen (2015) doet in navolging van Walther *et al.*, 2006.

Onlangs hebben Vecchioni *et al.*, 2017 er echter op gewezen dat *Ferrissia californica* (Rowell, 1863) een iets oudere naam is voor deze soort.